

Pejzaże społeczne

redaktor naukowy
dr hab. Ireneusz Krzemiński, prof. UW

W serii ukazały się:

Ireneusz Krzemiński (red.)
*Wolność, równość, odmiennność. Nowe ruchy społeczne
w Polsce początku XXI wieku*

Piotr Szarota
*Od skarpetek Tyrmanda do krawata Leppera.
Psychologia stroju dla średnio zaawansowanych*

W przygotowaniu:

Magda Grabowska, Małgorzata Fuszara,
Joanna Mizielińska, Joanna Regulska
Współpraca czy konflikt? Państwo, Unia i Kobiety

Lech M. Nijakowski

POLSKA

polityka pamięci

esej socjologiczny

Wydawca: *Jolanta Maria Sheybal*
Redaktor merytoryczny: *Aldona Mikusińska*
Projekt okładki: *Janusz Fajto*
Opracowanie typograficzne: *Marek Stańczyk*

Recenzenci: *prof. dr hab. Robert Traba*
dr hab. Ireneusz Krzemiński, prof. UW

ISBN 978-83-60807-47-7

© Copyright by Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne
Warszawa 2008

Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne Spółka z o.o.
Grupa Kapitałowa WSiP S.A.
00-696 Warszawa, ul. Pankiewicza 3

www.waip.com.pl

Spis treści

Przedmowa. Polityka, pamięć i historia 7

Ireneusz Krzemiński

Wstęp 18

Od ducha narodu do pamięci zbiorowej 29

Z historii wyobrażeń społecznych 30

Pamięć indywidualna a pamięć zbiorowa 32

Jak zdefiniować politykę pamięci? 41

Polityka pamięci a władza 48

Znaczenie mediów dla pamięci 56

Historia a mit, legenda i ideologia 59

Polityka pamięci, czyli trepanacja narodowa 66

Polityka pamięci pod zaborami 70

Odzyskanie niepodległości – czy rewolucja pamięci zbiorowej? 92

Wojna i okupacja jako najwyższa instancja polskiej pamięci 110

Polska Ludowa i jej polityka pamięci 114

Polityka pamięci III Rzeczypospolitej 123

Traumatyczna ścieżka zależności 138

O wielości wspólnot pamięci w Polsce 145

Definicja wspólnoty pamięci 145

Dziadkowie z Wehrmachtu i SS... 149

Dziadkowie z UPA 159

Pozostałe wspólnoty pamięci 161

Alternatywne polskie polityki pamięci 178

Polityka wobec wspólnot pamięci przed IV Rzeczpospolitą 186

Ofensywa martyrologiczna IV RP 190

Kompleksy dyskursywne IV RP 190

Sprzysiężenie przeciw pamięci i dumie narodowej 191

Polska katolicka 197

Megalomania narodowa	198
Historia bez ciemnych szram	201
Delegalizacja PRL	204
Przeciw odwiecznym wrogom – antysowietyzm i antyrosyjskość	210
Przeciw odwiecznym wrogom – antygermanizm	213
Niebezpieczna Unia Europejska	215
Lustracja	217
Kult romantycznych bohaterów	220
Jeden naród, jedna tożsamość	224
Polskie pokolenie	230
Przeciw „ideologicznemu totalizmowi”	233
Głosy krytyków, czyli pierwsze podsumowanie	236

Jaka polityka pamięci? 242

Czy polityka pamięci może być lewicowa? 244

Jaka powinna być polityka pamięci? 251

Bibliografia 264

Indeks 283